

Ministry of Education and Science of Ukraine
State University of Trade and Economics, Ukraine
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine
Odesa I. I. Mechnykov National University, Ukraine
Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine
Odesa National Polytechnic University, Ukraine
National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine, Ukraine
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Ukraine
National Aviation University, Ukraine
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Ukraine

Simon Kuznets Kharkiv National University
of Economics, Ukraine
Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine,
Ukraine
Donetsk State University of Internal Affairs,
Ukraine
Vocational School No. 2 of Kherson, Ukraine
L. N. Gumilyov Eurasian National University,
Kazakhstan
University of Geneva, Switzerland
Geneva Branch of Ukrainian Society
in Switzerland, Switzerland
The N. Nazarbayev Center for Development
of Interfaith, Kazakhstan
The International Research Education & Training
Center, Estonia

**СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**
(до Дня журналіста)

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО СИМПОЗІУМУ

(Київ, 6 червня 2024 року)

**SOCIAL COMMUNICATIONS:
THE CHALLENGES OF THE PRESENT**
(for Journalist's Day)

PROCEEDINGS OF THE II INTERNATIONAL SCIENTIFIC SYMPOSIUM

(Kiev, June 6, 2024)

Київ 2024

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

УДК 070+659.1]-043
С 69

Соціальні комунікації: виклики сьогодення (до Дня журналіста) [Електронний ресурс] : матеріали II Міжнар. наук. симпозіуму (Київ, 6 черв. 2024 р.) / відп. ред. Д. С. Файвішенко. – Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. – 427 с. – Укр. та англ. мовами.
ISBN 978-966-918-150-3
DOI: 10.31617/k.knute.2024-06-06

У матеріалах симпозіуму приділено увагу актуальним питанням у галузі соціальних комунікацій в Україні та за її межами. Розглянуто широкий спектр тем: від розвитку медіадискурсу й ролі сучасних ЗМІ в інформаційних війнах до новітніх трендів у журналістиці, рекламі, зв'язках з громадськістю та медіаосвіті. Видання містить артбуки зі студентськими роботами в області реклами та фотороботи переможців III Міжнародного студентського конкурсу фотографії та фотографіки.

Призначено для науковців, практиків, студентів, а також всіх тих, хто досліджує сучасний стан і перспективи розвитку соціальних комунікацій у динамічному медійному ландшафті.

Редакційна колегія може не поділяти думки авторів. Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст та дотримання академічної доброчесності несуть автори.

УДК 070+659.1]-043

Редакційна колегія: Д. С. Файвішенко (відп. ред.), д-р екон. наук, професор кафедри журналістики та реклами; Є. В. Шкуров, канд. філол. наук, доцент кафедри журналістики та реклами; О. В. Голік, канд. наук із соц. комунік., доцент кафедри журналістики та реклами.

Відповідальний за випуск Є. В. Шкуров, канд. філол. наук, доцент кафедри журналістики та реклами.

ISBN 978-966-918-150-3

© Державний торговельно-економічний університет, 2024

ЗМІСТ

Вступне слово	10
----------------------------	----

СУПІЛЬСТВО, КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕДІАОСВІТА

FAYVISHENKO Diana, SIDIELNIKOV Danylo

Media Society: Advertising Tools of Development	11
---	----

IMANMUKHAMED Dina

Media Discourses on Religion: Responding to the Challenges of Our Time	13
---	----

SHAIMERDENOVA Mendyganym

Media Education in the Context of Information and Digital Transformations in Society	18
---	----

АБИСОВА Марія, СКИБА Іван

Специфіка мови комунікації в умовах інформатизації суспільства ...	24
--	----

АЛДАНЬКОВА Галина

Особливості викладання комп'ютерної графіки для студентів- рекламістів у сучасних умовах України	28
---	----

АСТАПЦЕВА Христина

Перцепція українізації 1920–1930-х у медійному дискурсі на прикладі часопису «Комунарка України»	33
---	----

БУЛГАКОВА Олена, ЗАГРЕБА Анна

Медіакультура висвітлення гендерних розривів у соціальній сфері	42
--	----

ВАКУЛИК Ірина

Комунікативний простір і концептосфера	46
--	----

ВАСАЛАТІЙ Максим

Архітектурні об'єкти модерну як простір соціальної комунікації.....	48
---	----

ВОЙТОВИЧ Наталія Медіаграмотність у сучасному світі: виклики та можливості для університетської освіти.....	51
ГОЛІК Оксана, ГОЛІК Катерина Медіаосвіта як інструмент інформаційної протидії	54
ЖИТАРЮК Мар'ян Війна росії в Україні: роль медіа і журналістів	57
КОВІНЬКО Марина Дискримінація в мемах: проблема виявлення	60
КОЗКА Андрій, БОРИС Наталія, СКРИПНИК Олег Актуальність саміту миру в Швейцарії для України та цивілізованого світу.....	66
КОНОВАЛОВА Аліна, ДОБРОДУМ Ольга Фактчекінг: інструменти та технології перевірки інформації	72
ЛЕВИЦЬКА Станіслава, МІКВАБІШВІЛІ Ілля Маніпулятивні прийоми в соціальних мережах	76
МАТВЄЄВ Віталій Важливість і значення культурологічної концепції медіаосвіти	79
ОНОФРІЙЧУК Ірина Професійні навички журналіста.....	84
ПРОЦЕНКО Олеся Фреймворк МЕСЕ як навчальний інструмент структурування медіатвору	86
СЕБОВ Дмитро Сучасна українська опера як мистецтво та інституція: проблеми комунікації в умовах війни	93
СМОЛА Лідія Інформаційна війна в епоху постправди	95

СМОРЖЕВСЬКА Оксана Презентація сучасних язичників України у віртуальному просторі	98
ТРЕБІН Михайло Інформаційна складова сучасної війни	99
ЧЕРВІНЧУК Аліна Повномасштабна російсько-українська війна у фокусі українських ЗМІ: тематичні орієнтири та жанрові формати	103
ШКУРОВ Євген Вплив макдоналізації на медіапрактики повсякдення у місті	109
ЮРКОВА Ольга Особливості чуток як неформальних комунікацій в умовах російсько-української війни	112
ЯЦЮК Дмитро Медіавірус як засіб інформаційної війни	115
ВОЛОЩУК Марія Фактчекінг у боротьбі з дезінформацією	118
ДЕРЕВ'ЯНКО Марія Філософсько-естетичний аспект жанру Dark Academia.....	121
ЗАЙЦЕВ Олександр Тенденції розвитку соціальних комунікацій.....	125
МАНЕНКО Ангеліна Оборонні способи інформаційної боротьби.....	128
МОСКАЛЕЦЬ Марина Інформаційні війни в сучасному світі	132
НАКЛІЦЬКА Любов Волонтерська діяльність у медіа.....	139
НОВИКОВА Анна Медіалогія: наукові підходи.....	143

- Ритуально-обрядові практики сучасних язичників, пов'язані з російсько-українською війною (оберегові практики, посвята у воїни, поховально-поминальні обряди за загиблими воїнами);
- Соціальні мережі українських рідновірів та українських сповідників скандинавського неоязичництва (Товариство Українських Рідновірів, Трот);
- Жіночі духовні язичницькі практики та російсько-українська війна: жінка-захисниця, жінка-воїн.

Список використаних джерел

1. Futterlieb, K. Neopaganismus Online – Das World Wide Web als Kommunikationsplattform zur Konstruktion spiritueller Identität. *Dissertation zur Erlangung des philosophischen Doktorgrades an der Philosophischen Fakultät der Georg-August-Universität Göttingen*. Hamburg, 2008. 336. URL: <https://ediss.uni-goettingen.de/bitstream/handle/11858/00-1735-0000-000D-F246-0/futterlieb.pdf>

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

ТРЕБІН Михайло,

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин,
політичних наук і практичної філософії,
Харківський національний економічний університет
імені С. Кузнеця, Україна
(orcid.org/0000-0002-1328-9865)
mykhailo.trebin@hneu.net

Ключові слова: інформаційна боротьба, комунікації, media.
Keywords: information struggle, communications, media.

Серед головних трендів сучасної війни слід виокремити велике значення інформаційної складової (Mallick, 2023; Требін, 2023). Інформаційне протиборство завжди використовувалося у війнах держав за допомогою розвідки та контррозвідки, дезінформації та пропаганди та ін. Завдяки інформаційним технологіям та маніпулятивним прийомам можна «перетворити» агресора на визволителя та борця за справедливість, примус до миру (peace-enforcement) подати

як підтримку миру (peace-keeping). Інформаційна боротьба – це система, що складається з декількох взаємопов'язаних елементів. До неї входять: контроль над ситуацією; захист інформації та поширення своїх ідей; інформаційний тероризм (хакерські атаки); інформаційна блокада; війна в ЗМІ; промислове й економічне шпигунство та інші методи й прийоми (Chapple, 2023).

Сучасна інформаційна боротьба характеризується загостренням та виходом на якісно новий рівень. Це зумовлено наступним: інформатизацією основних галузей діяльності більшості держав; швидкими темпами формування глобальної інформаційної інфраструктури та перетворенням її на базисний елемент життєдіяльності світової спільноти; значними досягненнями в розвитку інформаційних технологій впливу на свідомість, волю та почуття людей; активним розвитком програмно-технічних засобів заподіяння шкоди комп'ютерним та телекомунікаційним системам; недостатнім рівнем розвитку засобів та методів забезпечення захисту національних інформаційних просторів, свідомості населення; недосконалістю інформаційної політики.

Основними напрямками ведення інформаційної боротьби є:

- ураження життєво важливих елементів інформаційного ресурсу супротивника, що має ключове значення для нормального функціонування його політичних, військових, економічних, суспільних та науково-технічних структур, шляхом їх знищення (спотворення), а також дезорганізації роботи програмно-технічних засобів комп'ютерних мереж, інформаційно-телекомунікаційних систем і под.;

- встановлення прихованого контролю над інформаційними ресурсами супротивника для визначення досягнутого рівня його розвитку, надання стримуючого впливу та перерозподілу на свою користь впливу на громадську свідомість, аби в кінцевому результаті примусити супротивну сторону прийняти (сприйняти) наміри, що відповідають інтересу іншої сторони;

- забезпечення інформаційної безпеки держави, суспільства та особистості від всіх видів інформаційного впливу супротивника (Whyte, 2023).

Особливостями інформаційної боротьби є те, що, по-перше, вона ведеться у віртуальному просторі, де наслідки й результати не постають матеріально-наочно; по-друге, для неї не існує ні кордонів, ні моральних обмежень; по-третє, її принциповою методологією стає багатолика і багаторівнева омана; по-четверте, певна «мімікрія», наслідування того об'єкта, на який спрямований її основний вплив (це означає, що одна й та сама інформація може бути подана по-різному для спеціалізованих установ і конкретної людини); по-п'яте, проблема

керованості свідомості, яка в таких масштабах була раніше невідома людству; по-шосте, інформаційну боротьбу програють назавжди, оскільки можливі кроки сторони, що програла, стосовно змін ситуації можуть повністю відслідковуватися, контролюватися, а отже, і нейтралізуватися стороною, що перемогла.

Технологія інформаційної боротьби – це ціла наука, мета якої обеззброїти противника перед війною, під час війни та після її завершення. Потрібно «правильно» уявити образ ворога, показати «жахливі» кадри по телебаченню, взяти «потрібні» інтерв'ю та мовити про це в той час, коли більшість людей перебуває біля телевізора (Potts, 2011). Як свідчить досвід держави-агресорки результат буде «чудовим», зомбо-ящик переможе.

Інформаційна боротьба ґрунтується на відповідних законах, закономірностях та принципах. До основних законів інформаційної боротьби відносяться: закон визначальної ролі її політичних цілей; закони залежності її перебігу та результату від економічних, соціально-політичних, науково-технічних та військових можливостей противборчих сторін. Особливістю законів і закономірностей інформаційної боротьби є те, що, на відміну від законів і закономірностей природи, вони виявляються лише через діяльність людей, несуть у собі явно виражене відбиття суб'єктивного чинника.

У галузі розбудови сил і засобів інформаційної боротьби можна виділити такі закономірності: обумовленість масштабів і спрямованості побудови характером військово-політичної та економічної обстановки, а також цілями політики національної безпеки держави, суспільних і економічних структур, що беруть участь в інформаційній боротьбі; відповідність змісту та масштабів засобів інформаційної боротьби характеру й особливостям суспільного і державного устрою; залежність масштабів і якості побудови сил і засобів інформаційної боротьби від матеріальних і духовних можливостей держави (інших суспільних і економічних структур). Універсальний характер має така закономірність інформаційної боротьби: кількість і якість засобів інформаційного впливу, а також особовий склад обумовлюють форми і способи її ведення, її ефективність. Ця закономірність виявляється в тому, що винахід нових засобів інформаційної боротьби та їх впровадження в практику неминуче призводять до виникнення нових форм і способів її організації.

Зміст і масштаби завдань інформаційної боротьби припускають наявність безлічі принципів її ведення. Основний принцип інформаційної боротьби – відповідність (підпорядкованість) її цілей і завдань політичним цілям – випливає із закону визначальної ролі політики, її

вирішального впливу на інформаційну боротьбу. Інший принцип – необхідність зосередження сил у вирішальному місці та у вирішальний момент – є відображенням об’єктивного закону нерівномірності розподілу сил у просторі та часі. Третій принцип – всебічна завчасна підготовка сил і засобів. Цей принцип відбиває залежність перебігу й результату інформаційної боротьби від співвідношення матеріальних, духовних та бойових можливостей протидіючих сторін. Принцип високої активності і рішучості в ході ведення інформаційної боротьби зумовлений її цілями. Принцип узгодженого спільного застосування різних видів і типів сил та засобів ведення інформаційної війни є визначальним, оскільки розв’язання абсолютної більшості завдань вимагає залучення різних за кількістю та якістю сил і засобів, узгодження їх дій. Особливого значення в інформаційній боротьбі набуває вміле використання принципу раптовості дій. Несподівані (за часом, місцем, масштабом, способами, засобами дії, силою) «удари» по інформаційному середовищу супротивника, як правило, дають змогу захопити його зненацька, посіяти паніку, дезорганізувати управління, скувати дії. Інші принципи інформаційної боротьби: постійна готовність її сил і засобів до захисту власної інформації та руйнівного впливу на інформаційне середовище супротивника; безперервність; ведення з напругою, необхідною для виконання поставлених завдань; своєчасний маневр сил і засобів її ведення; урахування духовного чинника в інтересах виконання поставлених завдань; всебічне забезпечення, підтримка боєздатності та своєчасність відновлення сил і засобів її ведення; твердість і безперервність управління силами і засобами її ведення; непохитність у досягненні намічених цілей, виконанні ухвалених рішень і поставлених завдань.

Російсько-українська війна, починаючи з латентного етапу, потім «гібридного», а зараз відкритого, терористичного, завжди в якості головної складової мала, має та бути мати інформаційну складову. Тому, щоб перемогти російських агресорів, безумовно, треба використовувати всі наявні ресурси, насамперед військові, але завжди треба пам’ятати про важливість боротьби за розум і серця людей, бо кожна перемога народжується спочатку в головах людей, а потім вона стає реальністю. Тому інформаційна боротьба вимагає дуже ретельного аналізу та пошуків ефективних дій проти дезінформації, фейків та відкритої брехні супротивника, вмілого використання її законів, закономірностей, принципів. Це шлях до перемоги.

Список використаних джерел

1. Chapple M., Seidl D. Cyberwarfare : information operations in a connected world. 2nd ed. Burlington, Massachusetts : Jones & Bartlett Learning, 2023. xxiii, 428 p.
2. Mallick P.K. Information, cyber and space domain and its application in future land warfare. New Delhi: KW Publishers Pvt Ltd, 2023. xxiii, 422 p.
3. Potts D. A. Cyberlibel : information warfare in the 21st century? Toronto, ON : Irwin Law, 2011. xxix, 517 p.
4. Whyte C., Mazanec B. M. Understanding cyber warfare : politics, policy and strategy. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2023. xxiii, 340 p.
5. Требін М., Чернишова Т. Основні тенденції збройної боротьби у війнах майбутнього. *Міжнародна науково-практична конференція: Всеохоплююча оборона: досвід протидії збройній агресії рф проти України*: зб. матеріалів міжн. наук-практ. конф. (Київ, 27 квітня 2023 р.). Київ: Національний університет оборони України, 2023. С. 228–234.

ПОВНОМАСШТАБНА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА У ФОКУСІ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ: ТЕМАТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА ЖАНРОВІ ФОРМАТИ

ЧЕРВІНЧУК Аліна,

доктор філософії (PhD) з журналістики,
доцент кафедри періодичної преси та медіаредагування,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, Україна
(orcid.org/0000-0002-1031-763X)
a.chervinchuk@onu.edu.ua

Ключові слова: *медіа, комунікації, російсько-українська війна.*

Keywords: *media, communications, Russian-Ukrainian war.*

Від початку повномасштабного вторгнення рф на територію України українські журналісти приділяють серйозну увагу перебігу воєнних дій: репрезентують хроніку війну (враховуючи журналістські стандарти та рекомендації щодо висвітлення воєнної проблематики);

Наукове електронне видання

**СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ**
(до Дня журналіста)

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО СИМПОЗІУМУ

(Київ, 6 червня 2024 року)

**SOCIAL COMMUNICATIONS:
THE CHALLENGES OF THE PRESENT**
(for Journalist's Day)

PROCEEDINGS OF THE II INTERNATIONAL SCIENTIFIC SYMPOSIUM

(Kiev, June 6, 2024)

Видавець і виготовлювач
Державний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ-156, Україна, 02156
Тел. (044) 513 74 18
Електронна пошта knute@knute.edu.ua
291EE-2024